KRUOPIAI

KRUOPIAI – miestelis Akmenės r. rytiniame pakraštyje, 10 km į p. r. nuo Naujosios Akmenės, kelių Naujoji Akmenė – Šiauliai ir Papilė – Žagarė sankirtoje. Plotas 476,34 ha. Pratekantis Daugupis po 1980 užtvenktas. Nuo XVI a. vidurio žinomas to paties pavadinimo dvaras, nuo 1591 – kaimas. Nuo 1786 turi bažnyčią, jau 1804 veikė parapinė m-la, nuo 1870 – valstybinė vienklasė m-la, nuo 1909 – dviklasė. Apkaltinusi ryšiais su 1863 metų sukilėliais, Rusijos okupacinė valdžia kleboną J. Levonavičių ištrėmė į Tobolską. 1841 buvo 159 gyv., 1886 – 282 gyv., 1903 – 203 gyv. 1905 11 28 įvykusiame gyventojų mitinge nušalinta carinė valsčiaus valdyba ir rusas mokytojas.
1921 miestelis sudegė, liko 10 gyv. namų, bažnyčia, m-los ir s-bės pastatai, 1923 iš Papilės atvesta telefono linija. 1923 buvo įsteigtas „Kultūros“ būrelis, propagavęs laisvamanybę ir įsteigęs laisvamanių kapines. 1941 žuvo kun. B. Vanagas ir 3 Birželio sukilimo dalyviai. 1944 vasarą pro Kruopius į Vakarus traukėsi rytinių Lietuvos rajonų gyventojai, tarp jų ir rašytojas Marius Katiliškis, atsitraukimą aprašęs romane „Išėjusiems negrįžti“. 1944 08 07 miestelį užėmė grįžtanti raudonoji armija, iki spalio buvo fronto linijos ruože, aršių kautynių metu miestelis sudegė, apgriauta bažnyčia, kurią tikintieji savo lėšomis atstatė 1958. Raudonosios armijos karių kapinėse palaidoti per 650 žuvusių. Po II pas. karo miškingose apylinkėse aktyviai reiškėsi ginkluoti rezistencijos kovotojai, daug gyventojų sovietinės okupacinės valdžios represuoti, ištremti. Sovietinės okupacinės valdžios aukoms 1990 mstl. centre pastatytas paminklas.
Nuo XIX a. vidurio iki 1950 buvo vlsč. centras, 1940 – 1995 – apylinkės, nuo 1995 – seniūnijos centras. Po II pas. karo buvo kolūkio, nuo 1964 – tarybinio ūkio, nuo 1992 – ž. ū. bendrovės centras. Miestelio pastatai išsidėstę 13-oje gatvių, jų bendras ilgis 6484 m, yra 5 daugiabučiai gyvenamieji namai. Iki II pas. karo veikė garinis malūnas su lentpjūve, smulkaus kredito d-ja, kooperatyvas, buvo policijos nuovada. Nuo 1923 veikia paštas, 1917 – 1990 buvo vaistinė, nuo 1938 – sveikatos punktas (dab. ambulatorija), nuo 1959 – girininkija, nuo 1950 – biblioteka, 1960 – 1992 veikė kultūros namai, po 1992 – pramogų centras, Akmenės r. kultūros centro filialas. Iki II pas. karo veikė 4 komplektų prad. m-la, po II pas. karo – septynmetė, nuo 1964 – vid. m-la, nuo 2015 – pagrindinė. Po II pas. karo sovietinė okupacinė valdžia ištrėmė 13 asmenų. Tremtyje mirė Juozas Muiženinkas ir Juozas Petrošius.
Būdamas nuošaliai nuo didelių kelių, miestu netapo. 1923 miestelyje buvo 30 ūkių su 202 gyv., dvare – 5 ūkiai su 34 gyv., 1939 mstl. plotas buvo 265,69 ha. 1959 miestelyje ir kaime buvo 262 gyv., 1975 – 275 gyv. Intensyviai melioruojant žemes ir naikinant vienkiemius, daug šeimų persikėlė iš aplinkinių nykstančių kaimų, šiaurinėje dalyje susiformavo naujų sodybų kvartalas. 1999 buvo 271 ūkis su 662 gyv., 2001 – 614 gyv., 2016 gyv. vietą deklaravo 523 asmenys. Išlikę buv. dvaro sodybos fragmentų, parkas, keli prieškariniai pastatai. Iš Kruopių kilę biomedicininių mokslų daktaras A. Irnius, žurnalistė R. Jakutytė.
Inf.: *Vadovas po Lietuvą*; R. Gailiušaitė-Dapšienė, S. Eivaitė-Dimavičienė. *Kruopiai*; *VLE*, t. 11, *Mūsų Lietuva*, t. 3.